Asia: HE 72/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tilastokeskuksesta annetun lain ja tilastolain muuttamisesta.

Viite: Kirjallisen lausunnon pyyntö eduskunnan hallintovaliokunnalta 19.10.2022

Tulanetin lausunto

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa seuraavaa:

Tilastokeskuksesta annetun lain osalta Tulanet näkee tilastokeskuksen tiedonsaanti ja -käsittelyoikeuksien laajentamisen kannatettavana. Erinomainen asia on tutkija-aineistopalvelun aseman selkeyttäminen. Tärkeää on myös laajentaa Tilastokeskuksen oikeutta ottaa vastaan, koostaa, säilyttää ja luovuttaa tutkijapalvelulle tutkimus- ja selvityskäyttöön myös sellaisia aineistoja, joita ei käytetä tilastotuotannossa.

Tulanet näkee tärkeänä tavoitteen mahdollistaa kaikille tutkija- ja aineistopalvelun käyttäjille nopeasti pääsy ajantasaisiin aineistoihin. Tämän varmistamiseksi palvelu tulee resursoida riittävästi.

Lakiehdotuksessa korostetaan palvelujen tasapuolista saatavuutta eri käyttäjäryhmille. Muutama siihen kirjattu kohta saattaa kuitenkin heikentää tietojen tasapuolista ja puolueetonta saatavuutta.

1. Etusijakäytäntö

Poikkeuksena tutkija- ja viranomaisyhteisön tasapuoliseen kohteluun ehdotetaan valtioneuvoston tai sen ministeriön kiireelliseksi ilmoittaman käyttölupahakemuksen asettamista etusijalle valtioneuvoston alaisen hallinnon viranomaisen käyttölupahakemuksiin nähden. Tulanet toivoo käyttölupahakemusten kiireellisyyden objektiivista ja läpinäkyvää arviointia sen varmistamiseksi, ettei tutkija- ja aineistopalvelu tarpeettomasti kuormitu kiireellisistä pyynnöistä ja että sen palvelukyky myös muille tiedon tarvitsijoille säilyy.

Tulanet korostaa lakiehdotuksen taustatekstin mukaisesti, että valtioneuvoston ja sen ministeriöiden käyttölupahakemuksilla ei tule olla etusijaa mihinkään valtion tutkimuslaitokseen nähden, siitä huolimatta, että muutamilla laitoksilla on viranomaistehtäviä tutkimustoiminnan ohella.

2. Tasapuolinen tiedonsaantioikeus

Laissa ehdotetaan, että tilastointitarkoituksiin kerättyjä aineistoja voidaan luovuttaa ajantasaisina tutkimuskäyttöön ennen aineistoihin perustuvien tilastojen julkaisemista. Ehdotus parantaa ajantasaisen tiedon saatavuutta ja sen osalta on kannatettava. Toimijoiden tasapuolisen kohtelun

vahvistamiseksi Tulanet kuitenkin ehdottaa, että ensisijaisena käytäntönä olisi julkaista tällaiset aineistot esimerkiksi julkisina ennakkotietoina samalla, kun vastataan yksittäiseen käyttölupahakemukseen, jotta tasapuolinen tiedonsaantioikeus tietoihin toteutuu.

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanet

Leif Schulman
puheenjohtaja

Sanna Marttinen
toiminnanjohtaja

Tutkimuslaitosten yhteenliittymä Tulanetin jäsenet:
Geologian tutkimuskeskus (GTK), Ilmatieteen laitos, Luonnonvarakeskus (Luke), Maanmittauslaitos (MML), Ruokavirasto, Suomen ympäristökeskus SYKE, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työterveyslaitos (TTL), Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT)